

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน
ถั่วบ้านสาม ภายหลังจากการจัดตั้งโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ คอยอมพาย
ตลอดจนความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะของชุมชน ต่อโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง
ตามพระราชดำริ คอยอมพาย โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่ม กับหัวหน้า
ครอบครัวในชุมชนบ้านสามทั้งหมด 35 ครอบครัว และวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจก่อน
และหลังการจัดตั้งโครงการ ค่าสถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก T-Test
และ Chi-square

ผลการศึกษาพบว่าการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันเองทางเศรษฐกิจยังไม่เข้มแข็ง
เท่ากับการรวมกลุ่มทางสังคม หลังจัดตั้งโครงการมีการใช้ที่ดินในทางที่ยั่งยืนขึ้น คือ ใช้ที่ดินทำนา
ทำสวน ทำการเกษตรผสมผสานมากขึ้น และมีการคืนพื้นที่บางส่วนให้กับสถานีด้วย นอกจากนี้
ชุมชนยังได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการทรัพยากรดินเป็นวิธีที่มีความยั่งยืนมากขึ้น กล่าวคือ แม้ว่า
จำนวนผู้ใช้ปุ๋ยเคมีและใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชจะไม่ลดลงก็ตาม แต่จำนวนเกษตรกรทำ
ขึ้นบันได ใช้เศษพืชคลุมดิน ปลูกหญ้าแฝก ใช้ปุ๋ยหมัก ใช้ปุ๋ยคอก ใช้ปุ๋ยจากมูลหมูลุ่มาขึ้นอย่าง
ชัดเจน หลังจัดตั้งโครงการมีการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนมากขึ้น ได้แก่มีอ่างเก็บน้ำ/ถังน้ำ
และฝายทดน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่มั่นคงขึ้น ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำมาก
ขึ้น และมีน้ำเพียงพอและใช้ตลอดปีมากขึ้น อาชีพที่ชาวบ้านสามประกอบเรียงจากมากไปหาน้อย
ดังนี้ เพาะปลูก รับจ้าง และเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ อาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชนหลังจากการตั้ง
โครงการ ซึ่งมีเกษตรกรถึง 32 ใน 35 รายทำ คืออาชีพเลี้ยงเป็ดและเลี้ยงปลา นอกเหนือจากการ
รับจ้างทำงานในสถานี นอกจากความรู้จากบรรพบุรุษและจากประสบการณ์ตรง เกือบทุก
ครอบครัวได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพจากการส่งเสริมของภาครัฐ เกษตรกรทั้งหมดยัง
จำหน่ายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง และส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยพอใจในระดับราคา หลังการตั้ง

โครงการจำนวนแรงงานนอกภาคเกษตรที่ไปรับจ้างนอกชุมชนลดลง สำหรับปัญหาด้านการเกษตรพบว่าหลังจากจัดตั้งโครงการปัญหาขาดแคลนที่ทำกิน ขาดน้ำและการขนส่งผลผลิตลดลง ส่วนปัญหาอื่นๆ เช่นจำนวนพื้นที่ทำกิน และจำนวนแรงงานแลกเปลี่ยน ยังคงเดิม หลังการจัดตั้งโครงการ ประชากรบ้านสามมีรายได้เฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างในสถานี ส่วนรายจ่ายรวมของครัวเรือนต่อปีลดลงเล็กน้อย แต่รายจ่ายนอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จำนวนผู้มีหนี้สินเมื่อก่อนและหลังจัดตั้งโครงการมีระหว่าง 26-27 คนจาก 35 คน แต่ภาระหนี้สินเพิ่มจาก 14,525.93 บาท เป็น 18,950.00 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยทุกครัวเรือนกู้เงินทั้งเพื่อทำการเกษตรและเพื่อครองชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อย่างไรก็ตาม หลังจากจัดตั้งโครงการ จำนวนเงินออมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นหลังจากการจัดตั้งโครงการ ฐานะการเงินของชุมชนโดยเฉลี่ยจึงดีขึ้น กล่าวคือ มีจำนวนเงินออมเพิ่มมากกว่าจำนวนหนี้สินที่เพิ่มขึ้น ในด้านทรัพย์สินภายหลังการจัดตั้งสถานี ในชุมชนมีเครื่องอำนวยความสะดวกและบันเทิงมากขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนทรัพย์สินเพื่อการเกษตร เช่น เครื่องพ่นยาและรถไถเดินตามเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ประชากรบ้านสามมีความเห็นว่า รูปแบบการส่งเสริมและการพัฒนาของภาครัฐดีกว่าก่อนการจัดตั้งโครงการ และได้ประโยชน์จากการนำความรู้ไปใช้จริงดีกว่าก่อนการจัดตั้งโครงการฯ อยู่ในระดับปานกลาง และเห็นว่าควรหาตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร ส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนสลับกับพืชไร่ และศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

200431

The main purpose of this study was aimed at investigating the economic change condition of Lawa at Ban Sam community after the establishment of the Royal Initiative Project, Doi Ompai Highland Agriculture Development station. This study also investigated opinions, problems encountered, and suggestions of the community toward the project. Data collection was obtained from the in-depth interview and group discussion with 35 family heads in the community. The obtained data were analyzed by using descriptive statistic, comparative analysis of the economic conditions before and after the establishment of the project. The statistic parameters used in this study were percentage, mean, frequency, T – test, and Chi – square.

Results of the study revealed that the collaboration of the respondents on economic aspect was not so strong as the social collaboration. After the establishment of the project, it was found that sustainable land use was increased. There was no increase in using the land for growing rice, orcharding, and mixed – farming. However, some pieces of land were returned to the project. Besides, the community had adapted the method on sustainable soil resource management. Although the number of farmers using chemical fertilizer and pesticides was not decreased, there was an obvious increase in the number of farmers doing rice terrace cultivation, using plant residue to cover the soil, growing vetiver grass, using compose and manure. Also, there was an establishment of sustainable water resource management such as building of reservoirs, weirs and irrigation systems. This made the villagers there have enough water for farming throughout the year. The occupations that they did most were cropping, being hired workers, and animal rearing, respectively. The new agricultural activities after the

establishment of the project were duck rearing and fish culture in which 32 out of 35 respondents did. Aside from being hired workers of the project, they obtained knowledge on doing their occupation from the occupation extension of concerned government agencies. All of the respondents sold their agricultural products through middlemen and most of them did not satisfied with the price of their products offered by the middlemen. After the establishment of the project, it was found that non – agricultural labors who worked outside their community was deceased. For agricultural problems, it was found that the problems on water shortage and transportation of agricultural products were decreased. However, it was also found that the amount of land use and the amount of exchanged labors were still be the same as before. After the establishment of the project, an average annual income of the respondents was increased which was in the statistically significant level of 0.05. Most of them earned supplementary income from being hired workers of the project. It was also found that their household expenses was somewhat decreased but their expenses on non – agricultural sector was increased which was in the statistically significant level of 0.05. The number of those having debts before and after the establishment of the project was 26 – 27 persons out of 35 persons but their debts was increased from 14,523.93 baht to 18,950.00 baht per family which was in the statistically significant level of 0.05. All families got a loan for doing farming and earning a living which was in the statistically significant level of 0.05. After the establishment of the project, however, there was a statistically significant level of 0.05 an increase in their savings which meant that they had better financial status than before. For assets after the establishment of the project, it was found that the community clearly had more convenient facilities than before. In the case of assets for agriculture such as pesticide or fungicide spray and hand tractor, it was found to be somewhat increased. The respondents agreed that the extension form and development of the concerned agencies was better than before and they could apply their knowledge obtained from the extension program to the actual situations in their daily life activities in a moderate level. They also stated that concerned government agencies should find markets for their agricultural yields. Crop rotation should be promoted as well as educational tour on sufficiency economy.